

BBNJ Müzakerelerinde Türkiye'nin Tutumunun Değerlendirilmesi

Seyhan Gül YILMAZ, LLM

İÇERİK

- Türkiye'nin Aktif Katılım Sağladığı Toplantılar ve İlgili Süreç
- BBNJ Süresince Katkı Sağlayan İlgili Bakanlıklar ve kurumlar
- Kurumların Uhdesinde Bulunan Konu Başlıkları
- Sözleşme Çerçevesinde Hükümetlerarası Konferanslarda Verilen Görüşler
- Türkiye'nin Tutumu ve Çizilen Yol Haritası
- Sözleşmenin Son Hali ve Ulaşılan Kazanımlar

I.

Hükümetlerarası

Konferans (HAK

I)

(4–17 Eylül 2018):

I. Hükümetlerarası Konferans (HAK I)

- Dışişleri Bakanlığı Birleşmiş Milletler Daimi Temsilciliği toplantıya katılım sağlamıştır.
- Toplantı sırasında; Türkiye, Kolombiya, El Salvador, Eritre, İran, ile birlikte HAK'a katılım sağlamanın veya müzakerelerin sonucunun, BMDHS'ye taraf olmayan devletlerin statüsünü etkileyemeyeceğinin açıklığa kavuşturulmasını defaten belirtmişlerdir.
- Bu hususta ortak beyan sunulmuştur. BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi madde 22'ye benzer bir maddenin oluşturulacak taslak sözleşme metnine eklenmesi gerektiğini iletmişlerdir.
- Türkiye kapanış beyanında da; HAK müzakereleri çerçevesinde yasal olarak bağlayıcı olabilecek bir enstrümanla sonuçlanabilecek katılımın, Türkiye'nin UNCLOS ile ilgili tutumunda bir değişiklik olarak yorumlanamayacağını belirtmiştir.

Article 22. Relationship with Other International Conventions

1. The provisions of this Convention shall not affect the rights and obligations of any Contracting Party deriving from any existing international agreement, except where the exercise of those rights and obligations would cause a serious damage or threat to biological diversity.
  2. Contracting Parties shall implement this Convention with respect to the marine environment consistently with the rights and obligations of States under the law of the sea.
- 69/292 ve 72/249 sayılı Genel Kurul kararlarında da belirtilen ifadenin açık ve net bir şekilde taslak sözleşme metnine dahil edilmesini sağlamak adına BM BÇS örnek olarak verilmiştir.

I. Hükümetlerarası Konferans (HAK I)

I. Hükümetlerarası Konferans (HAK I)

ORTAK BEYAN (Kolombiya, Eritre, İran ve Türkiye) :

- We take this opportunity to reiterate that **neither our participation in the present negotiations, nor its outcome, may affect our legal status as non-parties to UNCLOS** or any other related agreement, as was agreed on paragraph 4 of Resolution 69/292 and paragraph 10 of Resolution 72/249.
- We have now come to a stage of concrete proposals and we need to ensure that all the views are considered, that we have an inclusive process and that **no Party is left behind**. In this sense, **we kindly request the inclusion of a language similar to the one contained in the provisions of Article 22 of the CBD** with regard to the relationship of that Convention with other International Conventions or that of diverse provisions of the Fish Stocks Agreement which allow the participation of non-parties to UNCLOS.

I. Hükümetlerara sı Konferans (HAKI)

- BBNJ Anlaşmasının, **coğrafi kapsamının** belirlenmesi açısından HAK I'de herhangi bir görüş verilmemiş, bu bağlamda Türkiye müzakerelerde devam eden tartışmaları takip ederek, coğrafi kapsamın yarı kapalı/kapalı denizleri veya karşılıklı kıyıları 400 deniz milini geçmeyen alanları kapsamayacak şekilde tanımlanmasına yönelik görüşleri destekleyen bir tutum sergilemiştir.

**II. Hükümetlerarası
Konferans (HAK
II)
(25 Mart – 5 Nisan
2019):**

II. Hükümetlerarası Konferans (HAK II)

- Toplantıya Dışişleri Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı katılım sağlamıştır.
- BMDHS'ye taraf olmayan ülkelerin statüsüne hanel gelmemesine yönelik olarak Kolombiya ile ortak bir beyan verilmiştir.
- Aynı zamanda, Türkiye'nin BMDHS'ye ilişkin tutumunun, başta deniz çevresinin korunması ve kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan hükümler başta olmak üzere, Sözleşme'nin tüm hükümlerine bir itiraz olarak yorumlanamayacağı vurgulanmıştır.

As States Non-Parties to the 1982 Convention on Oceans and the Law of the Sea, we have actively participated in the present negotiation, during the prior preparatory committees and the First and Second Intergovernmental Conferences considering our common interest in the protection, conservation and sustainable use of marine biological diversity in areas beyond national jurisdiction. As such, we thank the Chair for providing a document that clearly limits the geographical scope of the instrument to resources located in areas beyond national jurisdiction.

However, we take this opportunity to reiterate that neither our participation in the present negotiations, nor its outcome, may affect our legal status as non-parties to UNCLOS or any other related agreement, as was previously agreed by all States taking part on the negotiations on paragraph 4 of Resolution 69/292 and paragraph 10 of Resolution 72/249, which states:

"10. Recognizes that neither participation in the negotiations nor their outcome may affect the legal status of non-parties to the Convention or any other related agreements with regard to those instruments, or the legal status of parties to the Convention or any other related agreements with regard to those instruments";

Kolombiya, Eritre, İran ile birlikte verilen ortak görüş.

II. Hükümetlerarası Konferans (HAK II)

- Türkiye '**coğrafi kapsam**' tanımlanırken metnin daha açık ve net olması gerektiğini belirterek, 'ABNJ (devletlerin yargı yetkisi dışında kalan deniz alanları)' tanımı konusunda, ABNJ'nin MEB ve kıta sahanlığının ötesindeki açık denizler olduğunu altını çizerek, bir öneride bulunmuştur (MEB ilan edilmemiş alanları belirterek):
- **“Areas beyond national jurisdiction” means the High Seas beyond 200 nm from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured and the Area.”**

**III.
Hükümetlerarası
Konferans (HAK
III)
(18- 30 Ağustos
2019):**

III. Hükümetlerarası Konferans (HAK III)

- Dışişleri Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı toplantıya katılmıştır.
- Türkiye, HAK II'de önerdiği ABNJ tanımının sözleşme metninin genel hükümler kısmına eklenmesi gerekliliğini yinelemiştir.
- Ülkemizin UNCLOS bağlamındaki statüsüne hanel getirilmemesi açısından madde 4.4'ün varlığının bir güvence olarak görüldüğü belirtilmiştir. Bu anlamda UNCLOS'a taraf olmayan Kolombiya ile birlikte ortak bir beyan verilmiştir:

III. Hükümetlerarası Konferans (HAK III)

Madde 4.4: “The provisions of this Agreement are not intended to affect the legal status of non-Parties to the Convention or any other related agreements with regard to those instruments.”

şeklinde taslak metine eklenen yazımın daha güçlü ve net bir yazım olan

“The legal status of non-parties to the Convention or any other related agreements with regard to those instruments is not affected by this instrument.”

eski metin ile değiştirilmesi gerektiğini BMDHS’ye taraf olmayan diğer ülkeler ile ortak beyanında belirtmiştir.

Article 4

Relationship between this Agreement and the Convention and other [existing] relevant legal instruments and frameworks and relevant global, regional and sectoral bodies

1. Nothing in this Agreement shall prejudice the rights, jurisdiction and duties of States under the Convention. This Agreement shall be interpreted and applied in the context of and in a manner consistent with the Convention.
2. The rights and jurisdiction of coastal States over all areas under national jurisdiction, including the continental shelf within and beyond 200 nautical miles and the exclusive economic zone, shall be respected in accordance with the Convention.
3. This Agreement shall be interpreted and applied in a manner that [respects the competences of and] does not undermine [existing] relevant legal instruments and frameworks and relevant global, regional and sectoral bodies, and that promotes coherence and coordination with those instruments, frameworks and bodies, provided that they are supportive of and do not run counter to the objectives of the Convention and this Agreement.
- [4. The provisions of this Agreement are not intended to affect the legal status of non-Parties to the Convention or any other related agreements with regard to those instruments.]

III. Hükümetlerarası 1 Konferans (HAK III)

- Bu konuda, Uluslararası Antlaşmalara Dair Viyana Sözleşmesi'nde de bulunan uluslararası hukuk ilkesine göre herhangi bir anlaşmaya taraf olmayan ülkenin o anlaşmayla bağlı olamayacağının izahtan varestede olduğunu; bu yüzden bu maddeyi BBNJ anlaşmasında açıkça zikretmenin gerekli olup olmadığı hususunda AB soru işaretlerini dile getirmiştir.
- Ayrıca, BM Balıkçılık Anlaşması'nda da böyle bir maddenin bulunmadığını, bu yüzden BBNJ anlaşmasında BMDHS'ye taraf olmayanların statüsüne değinilirse bunun gelecekteki benzer düzenlemeler için de emsal teşkil edebileceği ihtimali diğer taraflarca dile getirilmiştir. (AB, İzlanda, Norveç, Avustralya, Kanada)

III. Hükümetlerarası Konferans (HAK III)

- ‘Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları’ nı düzenleyen madde 54 ve 55 konusunda:
- BBNJ’in evrensellik iddiası açısından BMDHS’nin ilgili hükümlerinin aynı şekilde zorunlu olarak bu Sözleşmeye taraf olmayan devletlere dayatılmasının uygun olmayacağı belirtilmiştir.
- Bu anlamda, uyuşmazlıkların çözümünde BM Şartı’nın 33. Maddesinin esas alınabileceği, öte yandan, BMDHS'nin ilgili bölümünün taraf olmayan ülkelere Zorunlu Uyuşmazlık Çözüm Yolu olarak dayatılmasının uygun olmadığı, 287. Madde de dahil olmak üzere, BMDHS'nin ilgili bölümlerinin uygulanmasının gönüllülük esasına göre olması gerektiği Türkiye tarafından ifade edilmiştir. (Çin ve Kolombiya desteklemiştir.)

SETTLEMENT OF DISPUTES]

Article 54

Obligation to settle disputes by peaceful means

States have the obligation to settle their disputes by negotiation, enquiry, mediation, conciliation, arbitration, judicial settlement, resort to regional agencies or arrangements, or other peaceful means of their own choice.

[Article 55

Procedures for the settlement of disputes]

- [1. The provisions relating to the settlement of disputes set out in Part XV of the Convention apply mutatis mutandis to any dispute between States Parties to this Agreement concerning the interpretation or application of this Agreement, whether or not they are also Parties to the Convention.]
- [2. Any procedure accepted by a State Party to this Agreement and the Convention pursuant to article 287 of the Convention shall apply to the settlement of disputes under this Part, unless that State Party, when signing, ratifying or acceding to this Agreement, or at any time thereafter, has accepted another procedure pursuant to article 287 for the settlement of disputes under this Part.]
- [3. A State Party to this Agreement that is not a Party to the Convention, when signing, ratifying or acceding to this Agreement, or at any time thereafter, shall be free to choose, by means of a written declaration, one or more of the means set out in article 287, paragraph 1, of the Convention for the settlement of disputes under this Part. Article 287 shall apply to such a declaration, as well as to any dispute to which such State is a party that is not covered by a declaration in force. For the purposes of conciliation and arbitration in accordance with annexes V, VII and VIII to the Convention, such State shall be entitled to nominate conciliators, arbitrators and experts to be included in the lists referred to in annex V, article 2, annex VII, article 2, and annex VIII, article 2, for the settlement of disputes under this Part.]

III. Hükümetler ası Konferans (HAK III)

Özetle, HAK III müzakerelerinde,

- 4.4.'ün bir güvence olarak görüldüğü;
- özellikle anlaşmanın coğrafi kapsamına dair önerilere itirazların bulunduğu HAK III'te bu maddenin daha da önem kazandığı;
- nitekim taslak metinde uyuşmazlıkların çözümü bağlamında BMDHS'nin 287. maddesine atıfta bulunulduğu için bu görüşümüzün kayda geçirilmesinin son derece önemli olduğu;
- BBNJ anlaşmasını BMDHS'ye bağlı bir “uygulama anlaşması” olarak görülmediği;
- BBNJ'nin, devletlerin yargı yetkisi dışında bulunan deniz alanlarından tüm ülkelerin yararlanmasına imkan tanıyan, evrensel bir araç olarak geliştirileceği;

Türkiye tarafından belirtilmiştir.

IV.

Hükümetlerarası

Konferans (HAK

IV)

(7- 18 Mart Ağustos

2022):

IV. Hükümetler Arası Konferans (HAK IV)

- Dışişleri Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı katılmıştır.
- HAK IV öncesinde Sekretarya tarafından yayınlanan Sözleşme metni ile, Madde 4.4 Türkiye'nin HAK III'te belirttiği şekilde değiştirilmiştir.
- İhtilafların çözümüne ilişkin 54 ve 55. maddelerde içerik itibarıyla herhangi bir değişiklik yapılmadığı gibi ABNJ kavramının tanımına ilişkin sunulan "200 deniz mili" ifadesini içeren öneriler metne dercedilmemiştir.
- Türkiye, bu toplantıda Madde 4.4'teki köşeli parantezlerin kaldırılması gerektiğini belirtmiştir. Bu görüş ülkelerce destek görmüştür (G77 ve BMHDS'ye taraf olmayan ülkelere). AB, Hollanda, Norveç, İzlanda, Avustralya ve Kanada bu maddenin metinden silinmesi gerektiğini (diğer BMHDS uygulama anlaşmaları ile uyumlu bir dil olması açısından) yeniden belirtmişlerdir.

IV. Hükümetler Arası Konferans (HAK IV)

HAK IV süresince Türkiye, çok boyutlu konular kapsamında:

- (i) taslak anlaşmanın 1/4 maddesinde yer alan ABNJ tanımı;
- (ii) anlaşmanın BMDHS ve diğer ilgili anlaşmalara taraf olmayan devletlerin hukuki statüsünü etkilemeyeceğini öngören 4/4 maddesi;
- (iii) ihtilafların çözümüne ilişkin düzenlemeler (54. ve 55. maddeler)

konularında genel tutumunu sürdürmüştür.

IV. Hükümetler Arası Konferans (HAK IV)

- ABNJ ile ilgili yapılan tanım önerisi tekrarlanmıştır.

ARTICLE 1

Turkey

Article 1 (4)

ALT 1

4. “Areas beyond national jurisdiction” means the high seas beyond 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured and the Area.

ALT 2

“4. (a) “Areas beyond national jurisdiction” means the high seas and the Area.

(b) In respect of maritime areas where exclusive economic zones have not yet been proclaimed or delimited, “Areas beyond national jurisdiction” means the high seas beyond 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured, without prejudice to the definition of high seas under [Article 86 of the Convention] [the law of the sea], and the Area.

IV. Hükümetler Arası Konferans (HAK IV)

- İhtilafların Çözümü hususunda:

-AB, Tayland, Filipinler, Avustralya, Şili, Japonya, Singapur, Norveç dahil muhtelif ülkeler, 1995 tarihli BM Balık Stokları Anlaşması'nda olduğu gibi, BMDHS hükümlerinin *mutatis mutandis* uygulanmasını ilke olarak desteklemiştir.

-Türkiye, BMDHS'nin *mutatis mutandis* uygulanmasının BMDHS'ye taraf olmayan ülkelerin statüsünü göz ardı etmek olacağını ve BBNJ anlaşması için öngörülen "evrensellik" hedefine hanel getireceğini ifade etmiş; BMDHS yerine **BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerinin esas alınması yönündeki görüşünü ve önerisini aktarmıştır.**

-Kolombiya ve Çin gibi ülkeler BBNJ kapsamında çıkacak uyuşmazlıkların sadece deniz hukuku ile ilgili olmayacağını belirterek, *mutatis mutandis* yaklaşımının çok dar olduğunu belirtmişlerdir.

ARTICLE 54

Turkey

To replace article 54 and 55

Settlement of disputes

1. In the event of a dispute between States Parties concerning the interpretation or application of this Agreement, the parties concerned shall seek solution by negotiation.

2. If the parties concerned cannot reach agreement by negotiation, they may jointly seek the good offices of, or request mediation by, a third party.

3. When ratifying, accepting, approving or acceding to this Agreement, or at any time thereafter, a State or regional economic integration organization may declare in writing to the Depositary that for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1 or paragraph 2 above, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory:

(a) Arbitration in accordance with the procedure laid down in Part 1 of Annex;

(b) Submission of the dispute to the International Court of Justice.

4. If the parties to the dispute have not, in accordance with paragraph 3 above, accepted the same or any procedure, the dispute shall be submitted to conciliation in accordance with Part 2 of Annex unless the parties otherwise agree.

- Türkiye tarafından **CBD Madde 27, “İhtilafların Çözüm Yolları maddesi” HAK IV** sırasında alternatif metin (Seçenek II) olarak önerilmiştir.

**V. Hükümetlerarası
Konferans (HAK V)
(15-26 Ağustos 2022 ve
20 Şubat – 4 Mart 2023):**

V. Hükümetlerarası Konferans (HAK V)

- Dışişleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Toplantıya katılmıştır.
- Bakanlıkların ve ilgili kurumların uhdesinde olan konularda, V. Toplantı öncesinde yeniden görüş talep edilmiştir. (30 Mayıs 2022 tarihli belge üzerinde). Böylelikle toplantı öncesinde birden çok konuda beyanlar yazılı olarak iletilmiştir.
- Türkiye özellikle, UNCLOS'a taraf olmayan devletler ile ilgili madde 4.3'nin Sözleşme metni içerisinde kalması ve köşeli parantezlerin kaldırılması konusundaki ısrarcı tutumunu devam ettirmiştir.
- Aynı zamanda, ihtilafların çözüm yolları konusunda, BMHDS'ye taraf olmayan bir ülke olarak, HAK IV'te önerdiği Seçenek 2'ye desteğini devam ettirmiştir.

V. Hükümetlerarası Konferans (HAK V)

- 20 Şubat – 3 Mart 2023.
- HAK V, Ağustos 2022’de gerçekleştirilen oturumda sonuçlandırılmamıştır.
- Toplantıya Dış İşleri Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı katılmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı toplantıyı çevrimiçi takip etmiştir.

V. Hükümetlerarası Konferans (HAK V)

~~[Recalling that the legal status of non-parties to the Convention or any other related agreements is governed by the rules of the law of treaties,~~

~~this Agreement is without prejudice to [the legal status of] non-parties to the~~

- *'Recalling that the legal status of non-parties to the Convention or any other related agreements is governed by the rules of the law of treaties'* ifadesi Sözleşmenin dibacesine eklenmiştir.
- Aynı zamanda, madde 4.3'te bulunan ifade taraf olmayan ülkelerin çabası ve g77'nin desteği ile muhafaza edilmiştir ve köşeli parantezler kaldırılmıştır:

The legal status of non-parties to the Convention or any other related agreements with regard to those instruments is not affected by this Agreement.

V. Hükümetlerara sı Konferans (HAK V)

- **Madde 1. 4 ABNJ tanımı:**
- ‘Areas beyond national jurisdiction’ means the high seas and the Area’ şeklinde kabul edilmiştir.
- ABNJ tanımının bu şekilde kabul edilmesi, Anlaşmanın Uygulama Kapsamını düzenleyen madde 3’teki: **‘This Agreement applies to areas beyond national jurisdiction.’** ifadesinin varlığı ve madde 4.1’deki **«This Agreement shall be interpreted and applied in the context of and in a manner consistent with the Convention without prejudice to the rights, jurisdiction and duties of States under the Convention, including in respect of the exclusive economic zone and the continental shelf within and beyond 200 nautical miles»** ifadesinin eklenmesi ile Türkiye’nin tutumu açısından sorun teşkil oluşturmamıştır.

V. Hükümetlerarası Konferans (HAK V)

- İhtilafların Çözümü madde 55 için, Çin aşağıdaki yazım önerisini Seçenek 3 olarak önermiştir.

Article 55

Paragraph 1: State Parties to this Agreement shall settle any dispute between them concerning the interpretation or application of this Agreement through friendly consultations and negotiations.

Paragraph 2: In cases where no settlement has been reached by recourse to paragraph 1, any dispute concerning the interpretation or application of this Agreement may be submitted, with prior and explicit consent on a case by case basis given by all States that are parties to such a dispute, to judicial settlement, arbitration, mediation, conciliation or any other third-party dispute settlement mechanism.

Paragraph 3: In any case, this Article shall not apply to any dispute concerning the land territory, sovereignty, sovereign rights or jurisdiction of a State Party to this Agreement. No action or activity taken on the basis of the Agreement will be construed or considered to be prejudicial to the positions of States Parties to a land, insular or maritime sovereignty dispute or to a dispute concerning the delimitation of maritime areas.

Paragraph 4: Subject to paragraphs 1, 2 and 3 of this Article, the provisions relating to the settlement of disputes set out in Part XV of the UNCLOS may apply mutatis mutandis to any dispute between States Parties to this Agreement and to the Convention concerning the interpretation or application of this Agreement.

V. Hükümetlerara sı Konferans (HAK V)

- Türkiye, devam eden HAK V müzakerelerinde, UNCLOS bağlamındaki hukuki statüsüne halel gelmeyeceğine ilişkin hükmün güvence altına alınması ile birlikte, İhtilafların çözülmesi konusunda Seçenek II üzerindeki ısrarından vazgeçerek, Seçenek I'i son haliyle kabul etmiştir.
- Bu haliyle madde 55:
  - Bu anlaşmanın yorumlanması veya uygulanmasına ilişkin ihtilafların BMDHS Bölüm XV (Anlaşmazlıkların Çözümü) uyarınca çözüme kavuşturulacağını;
  - Hem BMDHS'nin hem de bu anlaşmanın tarafları için;
  - BMDHS'ye taraf olmayan ve bu anlaşmaya taraf olanlar için: depozitere sunacakları yazılı bir beyan yoluyla, ihtilafların çözümü için aşağıdaki yollardan bir veya daha fazlasını seçmekte özgür olacaklardır: ITLOS, Uluslararası Adalet Divanı; veya tahkim mahkemeleri; ve BMDHS'nin ilgili hükümlerinin uygulanmasını kabul etmediklerini beyan edebileceklerini;
  - Ve bunun, tarafların ilgili bir yasal araç veya çerçevenin katılımcıları olarak veya bu tür belgelerin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin ilgili bir küresel, bölgesel, alt bölgesel veya sektörel organın üyesi olarak anlaşmaya vardıkları anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin prosedürlere halel getirmeyeceğini;

Teşekkürler.